

Annwyl Lynne Neagle AM

I write to you in your capacity as Chair of the Children Young People and Education Committee.

Please find attached a national overview which RhAG has produced in relation to the draft Welsh in Education Strategic Plans for the period 2017–20.

RhAG has called on the Minister to reject the majority of these Plans as they fall short of the ambitious proposals which are needed.

The Welsh Language Commissioner has also expressed her serious concern at their general lack of ambition.

We ask that the Committee considers this overview as a follow-up to the report published by the previous CYPE Committee on the WESPs.

We believe that enabling a discussion by members would not only be timely but would also make a valuable contribution to the overall process.

With thanks in advance for your consideration on this matter.

Regards

Ceri

Ceri McEvoy

Cyfarwyddwr Datblygu

Director of Development

Rhieni Dros Addysg Gymraeg

Parents for Welsh Medium Education

02920 739 207

07912175403

ceri@rhag.net

www.rhag.net

Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2017-20 Trosolwg Cenedlaethol

Cyd-destun a chasgliadau cyffredinol

Ar y cyfan bernir fod yr ail gylch o Gynlluniau drafft sydd wedi'u cyflwyno gan y Siroedd yn annigonol ac yn ddi-uchelgais. Yn gyffredinol mae diffyg targedau pendant a mesuradwy. O ystyried mai oddeutu 22% o blant 7 oed sy'n derbyn addysg Gymraeg ar hyn o bryd, breuddwyd wag yw cyrraedd targed 2020, sef 30%.

Pan lansiwyd Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru yn 2010 a chyflwyno cyfundrefn y Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg (CSGAu), roedd gobaith y byddai'r drefn newydd yn cynnig cyfle hanesyddol i sicrhau cynllunio cadarn, rhagweithiol ar sail statudol, fyddai'n cyfrannu at gyrraedd targedau cenedlaethol y Llywodraeth.

Roedd RhAG yn gadarn ei barn mai cam cyntaf yn unig yn y broses o gyflymu'r ymateb i'r galw cynyddol am Addysg Gymraeg oedd lansio'r Strategaeth ac mai gweithredu'r rhaglen waith yn effeithiol fyddai'r unig ffordd o gyflawni'r targedau â bennir ynddo.

Nôl yn 2013, fel un o'r rhanddeiliaid a gymerodd ran yn y broses graffu ac a gyfrannodd sylwadau ar ddrafftiau CSGA pob un o'r siroedd, daeth yn amlwg nad oedd y mwyafrif mewn gwirionedd wedi cydio yn y feddylfryd newydd oedd yn ddisgwyliedig ohonynt.

Bron i 7 mlynedd yn ddiweddarach ymddengys bod hanes yn ailadrodd ei hun.

Pryder RhAG ydy nad yw'r Cynlluniau yn eu ffurf bresennol yn adlewyrchu ysbryd na llythyren Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, trwy amlinellu sut y bydd pob awdurdod lleol yn cyflawni'r canlyniadau a'r targedau a bennir yn y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg.

Nid ydynt chwaith yn cynnig unrhyw obaith o ran gwiriadu targed y Llywodraeth o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae gan y gyfundrefn addysg rôl greiddiol yn y gwaith o gyrraedd y nod uchelgeisiol hwnnw, ond ni fydd y Cynlluniau presennol yn hwyluso hynny.

Dylai pob cynllun strategol fod yn gerbyd effeithiol i ddatrys y rhwystrau presennol sy'n llesteirio twf addysg Gymraeg a galluogi Awdurdodau Lleol i gynyddu lleoedd ac ehangu'r ddarpariaeth. Mae angen felly i'r siroedd bennu targedau clir a chydlynol yn seiliedig ar y weledigaeth fod dyletswydd arnynt bellach nid yn unig i ddiwallu'r galw ond yn hytrach i hybu twf.

Mae angen Cynlluniau sy'n cynnig gweledigaeth cwbl drawsnewidiol a chwyldroadol.

Isod, rhestrwn y prif feysydd sy'n peri pryder:

1. Fframwaith

Rydym yn bryderus bod fframwaith presennol y CSGAau yn ddiffygiol. Mae angen cyfundrefn sydd yn addas at y diben, ac ar sail profiad o graffu ar set cyntaf y Cynlluniau ac wedi cael golwg ar Gynlluniau drafft 2017-20, mae'n ofid nad yw'r drefn bresennol yn gosod yr amodau gorau i gyrraedd y nod.

At ei gilydd mae'r diffygion yn parhau, gyda Chynlluniau nad ydynt yn ddigon uchelgeisiol, ac oherwydd hynny, heb unrhyw obaith o gyfrannu at y targed cenedlaethol.

Y prif broblem yw strwythur y targedau - ymddengys na fydd modd sicrhau unrhyw dwf o fewn y cylch 3 mlynedd gan fod y plant eisoes yn y system. Mae nifer helaeth o siroedd i'w gweld yn trosglwyddo'r cyfrifoldeb i'r Cynllun nesaf, sy'n creu cylch dieiflig o ddiffyg twf. Mae targedau wedi'u gosod heb ffordd ystyrlon o'u mesur. Dyw'r system targedau presennol ddim yn gwobrwyo siroedd sydd yn agor dosbarth meithrin/derbyn o fewn y tair mlynedd ond na fyddant a phlant 7 oed yn y system erbyn 2020. Rhaid cydnabod targedau interim.

2. Creu'r galw

Credwn fod angen gosod targedau twf penodol ar gyfer y sector Meithrin a'r dosbarth Derbyn, gan mai dyma lle bydd modd gyrru'r twf er mwyn mesur llwyddiant Deilliant 1. Galwn am greu mesur ychwanegol (cynnydd mewn lleoedd Derbyn), a fydd yn galluogi'r siroedd i ddangos cynnydd a llwyddiant wrth hybu dilyniant o'r sector Meithrin i'r sector cynradd.

Rydym o'r farn mai drwy ganolbwyntio ar strategaethau i gynyddu'r niferoedd yn dobarthiadau Meithrin a Derbyn mae modd llwyddo i'r eithaf i sicrhau nifer uchel o blant 7 oed yn derbyn eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae diffyg targedau twf penodol h.y agor ysgolion newydd. Mae'n dda gweld rhai siroedd yn cyfeirio at sefydlu ysgolion o'r newydd e.e Penfro, er bod rhai wedi derbyn sêl bendith cyn oes y Cynllun. e.e Caerdydd. Deallwn fod cynlluniau ar y gweill mewn rhai mannau nad oes modd manylu arnynt, e.e. Y Powys (Y Trallwng). Mae peth anghysondeb yn y cynlluniau gan nad oes dyddiad neu leoliad pendant ar gyfer pob cynnydd. O safbwynt gweddill y siroedd ceir cynlluniau i adleoli neu ehangu'r ddarpariaeth bresennol. e.e. Caerdydd, Pen-y-bont ar Ogwr (sy'n adleoli'r ddarpariaeth ond ddim yn cynyddu nifer y lleoedd fydd ar gael).

Mae nifer o'r siroedd, gan gynnwys Abertawe, Caerdydd a Wrecsam yn gweld twf blynyddol o 5% + ond nid yw'r Cynlluniau yn eu ffurf bresennol yn cynllunio ar gyfer cwrdd â hynny heb sôn am greu twf pellach.

Drwyddi draw ceir gormod o naratif y gorffennol, gyda'r Cynlluniau yn parhau i ragymadroddi am yr hyn sydd eisoes wedi'i gyflawni a phenderfyniadau sydd wedi cael sêl bendith yn ystod oes y cylch cyntaf o Gynlluniau, yn hytrach na manylu ar gynigion dyfodol. Mae hynny'n gallu creu camargraff sylfaenol ac annidwylledd.

Mae RhAG yn gwerthfawrogi bod rhai o'r awdurdodau lleol yn ymwybodol o'r rôl bwysig sydd ganddynt wrth hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg, yng nghyd-destun amcanion a thargedau Strategaeth Addysg Gymraeg Llywodraeth Cymru. Serch hynny, nodwn nad yw hyn gyfystyr â'r disgwyliad bod siroedd bellach yn mabwysiadu ymagwedd rhagweithiol ac yn symbylu a hyrwyddo twf yn y sector.

Byddai'r twf a nodwyd mewn nifer o'r CSGAau yn digwydd yn naturiol gan fod y plant eisoes yn y system. Adlewyrchiad o'r sefyllfa bresennol yw nifer o'r Cynlluniau. Yn hytrach na gosod camau sylweddol tuag at gynyddu'r niferoedd o blant sy'n derbyn eu haddysg trwy gyfrwng y Gymraeg, mae nifer helaeth o'r Cynlluniau yn ddisgrifiad o'r *status quo*. Os yw'r siroedd o ddifrif am eu cyfrifoldeb i ddatblygu addysg Gymraeg, mae'n rhaid cyflwyno strategaeth sy'n llawer mwy mentrus ac uchelgeisiol. Rydym yn poeni bod diffyg manylion yn y cynlluniau drafft yn rhoi'r argraff i gynghorwyr nad oes yna broblemau. Er enghraifft, yn Sir Fynwy, mae'r CSGA yn dal i nodi bod 'pwysau posibl' ar lefydd yn y Fenni o 2017-2020, er bod tystoliaeth gadarn bod yr ysgol yn orlawn yng CA1/2 eisioes ers blwyddyn a mwy a bod y sir heb gynllunio am yr angen am ddsbarth ychwanegol erbyn Medi 2017. Roedd y cynllun drafft a gyflwynwyd i gynghorwyr ym mis Hydref 2016 yn rhoi'r argraff bod llefydd gweigion yn yr ysgol, er bod swyddogion yn ymwybodol y byddai'r lleoedd gweigion yma wedi diflannu'n llwyr erbyn Medi 2017.

Er bod y Cynlluniau ar y cyfan yn nodi bod Awdurdodau Lleol am weld llwyddiant addysg Gymraeg, yn gyffredinol mae diffyg gweledigaeth ynghyd â chamau gweithredu rhagweithiol, pendant er mwyn cyrraedd targedau'r SACC. Mae llawer o'r cynlluniau'n ddisgrifiadol yn hytrach na bod yn ddatblygiadol, a phrin yw'r targedau penodol o ran niferoedd disgyblion a nifer ysgolion Cymraeg newydd. Does dim digon o dystiolaeth sy'n dynodi'r disgwyliad bod angen i ALL ysgogi a hyrwyddo twf addysg Gymraeg. Adlewyrchir hynny yn ieithwedd wan llawer o'r cynlluniau ble ceir datganiadau amwys y bydd siroedd yn 'ystyried', 'amcanu' neu'n 'monitro'r sefyllfa' yn hytrach na gweithredu o ddifrif.

Does dim digon o ddadansoddi lleol o safbwynt ysgolion unigol sy'n medru trawsnewid sefyllfa sirol. Prin iawn yw'r sylw a roddir i ysgolion sydd o fewn 10% i'w capasiti e.e. Caerffili, Wrecsam, Pen-y-bont ar Ogwr, Casnewydd. Mae gormod o osodiadau a thargedau cyffredinol, annelwig ac amhenodol sy'n rhoi camargraff o sefyllfa sir gyfan, ac yn celu gwendidau a all fod yn gysylltiedig â rhannau o'r siroedd neu ag ysgolion unigol. Yn amlach na pheidio mae llawer o'r hyn sy'n digwydd yn ddibynnol ar ysgolion unigol ac felly mae'n rhaid enwi'r rhain yn y cynllunio llunio camau gweithredu penodol er mwyn mynd i'r afael â'r sefyllfa e.e Sir Gaerfyrddin, Ceredigion

Tra'n cydnabod bod diffyg manylder yn anochel mewn rhai achosion, mae angen targedau mesuradwy i ehangu'r ddarpariaeth bresennol, gyda'r pwyslais ar sefydlu ysgolion newydd fel bod addysg Gymraeg ar gael yn fwy lleol ac o fewn pellter rhesymol.

Mae RhAG yn rhagamcanu y bydd angen 300 ffrwd + ychwanegol (30 o blant) er mwyn cyrraedd y nod. Ar hyn o bryd mae'r Cynlluniau'n syrthio'n brin iawn o'r targed hwnnw, ac felly o darged Llywodraeth Cymru.

Mae angen i bob Cynllun cronolegol fwydo i'w gilydd ac angen i pob cynllun lleol gyfrannu at gyrraedd targed cenedlaethol y Strategaeth Addysg Cyfrwng Gymraeg a tharged ehangach y Strategaeth Iaith. Nid yw'n amlwg bod hyn yn digwydd ar hyn o bryd.

Teimlwn nad yw'r siroedd wedi cydio yn y feddylfryd o'r angen i **symbylu'r galw**. Mae angen cyfarwyddyd ar y siroedd i wneud hyn. Yn ogystal, dylid ystyried cynlluniau 5 mlynedd sy'n galluogi l'r siroedd asesu'r galw, ymateb i'r galw, cynllunio dosbarthiadau cychwynnol newydd a mesur niferoedd 7 oed sy'n derbyn addysg Gymraeg.

3. Hyrwyddo

Mae angen i'r CSGAAu fod yn gynllunio hyrwyddo, sef bod yr elfen hyrwyddo yn ganolog ac yn gyrru pob agwedd o'r ddogfen.

Mae diffyg pwyslais digonol, neu yn achos nifer o'r siroedd, dim pwyslais o gwbl ar hyrwyddo addysg Gymraeg yn rhagweithiol er mwyn symbylu twf. Prin yw'r targedau o ran strategaeth gydlynol, gyfannol i ddarparu gwybodaeth clir i rieni yn seiliedig ar ymchwil rhyngwladol yn y maes. Does dim cydnabyddiaeth o drosglwyddiant iaith yn y cartref a phontio defnydd iaith tu allan i'r dosbarth drwy fabwysiadau'r feddylfryd o daith iaith y teulu cyfan. Does fawr ddim cyfeiriad at gymhathu Ymgyrch Hyrwyddo Addysg Gymraeg Llywodraeth Cymru fel rhan ganolog o'r Cynlluniau.

Mae angen i'r Cyngor, a'r Llywodraeth, arwain ar y gwaith o hyrwyddo ac ysgogi diddordeb ac ymwybyddiaeth o Addysg Gymraeg, drwy gamau megis:

- sicrhau bod gwybodaeth am y ddwy drefn yn cael eu danfon yn gyfochrog at grwpiau Dechrau'n Deg, cylchoedd meithrin Saesneg a Chymraeg, grwpiau gofawyr a phlant, ac at rieni gyda'r ffurflenni cofrestru, a bod y wybodaeth honno yn cynnwys gwybodaeth am drefniadau cludiant, gan fod ysgolion Cymraeg yn gwasanaethu dalgylchoedd mwy o faint nag ysgolion Saesneg
- sicrhau bod gwybodaeth am y ddwy drefn ar gael i werthwyr tai ac asiantaethau rhentu yn yr ardal i'w darparu i deuluoedd sy'n symud i mewn
- sicrhau bod y wefan a'r Llyfryn Gwybodaeth i Rieni yn gytbwys yn ei gwybodaeth (i fod yn deg, mae hyn wedi gwella yn ddiweddar)
- darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith a manteision addysg Gymraeg / dwyieithrwydd i weithwyr rheng-flaen y Cyngor aci weithio gyda'r Bwrdd Iechyd er mwyn darparu'r un hyfforddiant i fydwagedd ac ymwelwyr iechyd a chanfod ffyrdd o rannu negeseuon cadarnhaol mewn modd cyson a thrylwyr.
- gweithio yn agos gyda'r Cynllun Cymraeg i Blant.

Ymhellach at hynny, mae angen cyd-berthynas llawer agosach rhwng y CSGAAu, Safon Iaith 145 a'r Strategaeth iaith: miliwn o siaradwyr.

Mae angen gosod targedau penodol ar gyfer tyfu niferoedd siaradwyr iaith: mae'n anorfod mai'r sector addysg yw'r prif beiriant ar gyfer cynhyrchu siaradwyr yr iaith. Pan gyhoeddwyd drafft gwreiddiol y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg roedd tabl yn nodi twf disgwylidig, yn ddibynol ar % y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg ar y pryd, ar gyfer pob sir. Mae angen gosod targedau lleol o'r fath unwaith eto a nodi taw ardaloedd poblog gyda'r dwysedd lleiaf o siaradwyr Cymraeg fydd yn gorfod cyfrannu fwyaf at gyrraedd y targed.

4. Mesur y galw.

Does dim digon o sôn am fesur y galw nac ymateb i arolygon sydd eisoes wedi digwydd. Ychydig iawn sydd o dargedau penodol, heriol a mesuradwy wedi'u gosod fydd yn arwain at gynnydd gwirioneddol. Nid yw'n ddigonol cydnabod fod bwlch o ran gwasanaeth: mae angen gweithredu e.e CNPT, RhCT. Mae'r anghysondebau o ran methodoleg yn parhau.

Mae RhAG yn ymwybodol o nifer o achosion lle cynhaliwyd arolwg mesur galw, ond er profi'r galw, na chafwyd ysgolion newydd mewn ymateb i hynny. Dyna a ddigwyddodd yn Rhondda Cynon Taf

(2008), Bro Morgannwg (2013) a hefyd yng Nghastell-nedd Port Talbot, lle y mesurwyd y galw dair gwaith, ond lle na chafwyd cynllun i agor unrhyw ysgol gynradd Gymraeg newydd.

Mae rhai siroedd wedi cynnal arolwg mesur y galw yn ddiweddar, e.e. Torfaen, oedd yn dangos bod dros 22% o rieni yn awyddus i ddewis Addysg Gymraeg. Ond penderfynodd y Sir beidio cynnwys y wybodaeth hon yn y Cynllun gan ddewis cyflwyno Cynllun fydd yn cadw at y ddarpariaeth bresennol, sef tua 15%.

Mae arolygon mesur y galw yn profi'n gyson bod y galw ddwywaith neu hyd yn oed dair gwaith y ddarpariaeth ar hyn o bryd.

Mae siroedd yn gyndyn iawn i weithredu ac agor ysgol newydd heb fod ganddynt dystiolaeth. Ydy hynny'n wir wrth agor ysgolion cyfrwng Saesneg?

Mae'r ofn o 'greu lleoedd gweigion' wrth agor ysgol newydd yn parhau'n broblem mewn rhai siroedd ac yn llesteirio unrhyw gynnydd.

5. Lleoedd gweigion

Mae capasiti ysgolion presennol yn fater sy'n peri cryn rwystredigaeth h.y. amharodrwydd siroedd i gydnabod bod llawer iawn o'r lleoedd gweigion i'w cael ym mlynnyddoedd uchaf yr ysgol ac yna defnyddir hynny fel esgus i beidio ehangu.

Mae Casnewydd, er enghraifft yn defnyddio llenwi ysgolion i gapasiti fel targed - ac er y bydd hynny'n cynyddu niferoedd, ni fydd ymdrech wedi mynd i gynyddu capasiti nac ychwaith y gwaith hyrwyddo i sicrhau twf o'r gwaelod i fyny. Mae Abertawe, yn dwyllodrus iawn, yn awgrymu bod 10.7% o'r llefydd mewn ysgolion Cymraeg yn wag. Ond mae modd priodoli'r rhan fwyaf o hyn i un ysgol newydd, sy'n dal i ddatblygu. Mae 8 o 11 ysgol Gynradd y sir o fewn 10% i'w capasiti, a thua 5 yn orlawn.

Enghraifft arall yw drafft CSGA Sir Fynwy, sy'n nodi bod llefydd gweigion (5.9%, 14 o lefydd) yn Ysgol y Fenni, ond dim ond yn Bl.5 a 6 mae'r llefydd gweigion hynny. Mae'r ysgol yn orlawn yn y Derbyn (40) / Bl.1 (38) gyda 34 yn barod wedi cofrestru ar gyfer mis Medi 2017.

Mae rhai Cynlluniau, megis Wrecsam, yn osgoi adlewyrchu'r ffaith bod dosbarthiadau Meithrin y Sir yn agos at fod yn llawn yn eu ffigurau swyddogol, serch bod mwyafrif ysgolion cyfrwng Cymraeg o fewn 10% i'w capasiti. Mae angen ehangu'r ddarpariaeth i gynnal y niferoedd calonogol yma.

Mae'r nifer prin iawn o lefydd gwag sydd yn debygol o fod ar gael mewn mannau sy'n anhygyrch i blant sydd wedi methu cael mynediad i ysgol dewis cyntaf eu rhieni neu, hyd yn oed, ysgol eu dalgylch. Felly camarweiniol yw datgan fod lleoedd gwag yn nifer o'r ysgolion am fod y rheiny yn aml yn rhy bell o gartref y plentyn e.e. Caerffili, Caerdydd, Wrecsam

Mae enghreifftiau o awdurdodau lleol yn methu manteisio ar gyfleoedd i ehangu addysg Gymraeg wrth greu'r cynlluniau hyn. Yng Nghaerffili a RhCT mae adeiladau gwag ar gael, neu a fydd ar gael yn fuan, mewn ardaloedd ble mae gwasgedd cynyddol ar ysgolion cyfrwng Cymraeg ar hyn o bryd, ond nid yw'r awdurdod wedi manteisio ar hyn i sefydlu rhagor o ysgolion Cymraeg.

Nodwn bod gwahaniaeth rhwng rheoli lleoedd a chynlluniau i ehangu'r ddarpariaeth. Mae angen i'r Siroedd fod yn fwy tryloyw ynghylch eu bwriadau i gyflawni hyn yn ystod oes y Cynlluniau hyn.

Rhaid sicrhau bod siroedd yn cynnig niferoedd fesul blwyddyn a fesul ysgol fel atodiad i'w CSGA, a chlypsu'r ffigurau yma gyda arolygon y galw er mwyn canfod lle mae galw sydd heb ei ddiwallu.

6. Dilyniant

Mae cyfraddau dilyniant o'r Cylchoedd Meithrin i'r ysgolion yn isel mewn nifer o ardaloedd. E.e. Rhisga, Tredegar.

Gelli priodoli hyn i'r ffaith bod pellter yr ysgol Gymraeg agosaf ynghyd ag amseroedd teithio yn rhwystrau sylweddol i rieni. Mae'r datrysiad yn syml: mae angen sefydlu ysgolion lleoli wasanaethu'r ardaloedd hyn.

Ceir diffyg targedau i gau'r bwlch yn y dilyniant rhwng y cynradd – uwchradd. Mae yma ddiffyg uchelgais cyffredinol o ran cyflawni hyn.

Mae angen atal y patrwm o 'lithriad ieithyddol' sy'n digwydd yn bennaf ymysg disgyblion ysgolion ardaloedd traddodiadol Gymraeg. Mae canran uchel o'r rhain yn trosglwyddo i ysgolion uwchradd lle y byddant yn dilyn cwrs Cymraeg ail iaith ac yn derbyn y cyfan neu'r mwyafrif o'u haddysg trwy gyfrwng y Saesneg.

Mae'r patrymau llithro'n amrywio yn ôl ardal ac yn ôl sir. Mae Conwy, Caerfyrddin a Chastell-nedd Port Talbot ymysg y siroedd gwannaf o ran dilyniant ieithyddol. O 120 o ddisgyblion cwm Tawe allai fod wedi trosglwyddo i addysg Gymraeg eleni, aeth 40 i ysgol uwchradd Saesneg.

Effaith y diffyg dilyniant hwn yw colli sgiliau ieithyddol a enillwyd yn y sector cynnar, a mantais gwbl annhegi'r disgyblion hyn mewn arholiadau dros eu cymheiriaid ail iaith.

Mae polisi cymeradwy Cyngor Sir Gaerfyrddin i symud ysgolion cynradd ar hyd y continwm ieithyddol yn un y dylai siroedd eraill ei fabwysiadu.

Dylid cael cymhariaeth rhwng canran y disgyblion sy'n astudio'r Gymraeg fel iaith gyntaf yn CA3 a CA4 a nifer/canran siaradwyr Cymraeg y sir. Dylid defnyddio hyn fel echeli'r Cynllun a sefydlu cydberthynas agos rhwng y ddau fel erfyn cynllunio ieithyddol.

7. Categoriâu ieithyddol

Er bod diffiniadau ieithyddol wedi'u cynnig yn genedlaethol am wahanol sefydliadau addysgol, nid yw awdurdodau addysg lleol yn aml yn rhoi gwybodaeth glir i rieni am yr ysgolion yn eu gofal.

Rydym yn annog cymeradwyo'r argymhellad yn Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cynulliad sy'n nodi y dylid darparu Addysg Gymraeg o fewn sefydliadau lle y mae amgylchedd, yn hytrach nag o fewn ysgolion dwyieithog lle digwydd llawer o'r rhyngweithio rhwng staff a disgyblion yn Saesneg.

Dylid adolygu ar fyrder y ddogfen 'Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg' (dogfen wybodaeth rhif 023/2007, Hydref 2007). O safbwynt yr uwchradd, dylid cyfuno categori 1 a 2A a chreu categori newydd ar gyfer ysgolion 2B, C a Ch; sefydlu trefn cenedlaethol mwy tryloyw er mwyn

cyfrifo nifer y disgyblion ym mhob dosbarth, sy'n cael eu arholi ym mhob pwnc a'r drefn ariannu sy'n perthyn i hynny; sefydlu trefn a fyddai'n atal glastwreiddio darpariaeth cyfrwng Cymraeg e.e. israddio categori ieithyddol ysgol.

Rydym ar ddeall bod rhai ysgolion uwchradd yng Ngwynedd wedi dechrau cyflwyno mwy o bynciau trwy gyfrwng y Saesneg. Deallwn mai adwaith yw hyn i arolygon ESTYN diweddar, sydd wedi tynnu sylw at heriau o ran safonau yn y Saesneg. Adwaith yr ysgolion i hynny, mae'n debyg, yw cyflwyno nifer cynyddol o bynciau trwy gyfrwng y Saesneg er mwyn mynd i'r afael â'r sefyllfa. Mae nifer o rieni yn bryderus bod hyd at draean o'r addysg mewn rhai ysgolion erbyn hyn yn cael ei gyflwyno trwy gyfrwng y Saesneg a hynny yn groes i ddymuniadau rhieni. Os oes angen cryfhau ac atgyfnerthu sgiliau iaith Saesneg rhai disgyblion mewn rhai ysgolion, onid y datrysiad mwyaf rhesymegol yw buddsoddi a chefnogi ymhellach yn adrannau Saesneg yr ysgolion hynny yn hytrach na prif-ffrydio'r Saesneg trwy gwricwlwm yr ysgol gyfan?

8. Trefniadau Mynediad i Ysgolion

Mae angen adolygu'r broses Mynediad i Ysgolion. Wrth gyfeirio at y galw am greu mwy o siaradwyr Cymraeg dylid nodi bod siroedd fel Caerffili a Chaerdydd yn troi disgyblion i ffwrdd o'r ysgolion Cymraeg. Gorfodir rhai rhieni i yrru eu plant i ysgolion lleol am nad oes lle i'r plant hynny yn yr ysgol oedd eu dewis cyntaf. (Yn aml iawn yr ysgol fwyaf hygyrch yw un nad yw'n ysgol dalgylch y plentyn).

Weithiau ni wyddys bod plentyn wedi'i wrthod gan i'r rhieni osod ysgol leol fel ail neu drydydd dewis. Yna mae staff yr awdurdod, yn gwbl unol â pholisi, wedyn yn cynnig ysgol nad yw'n ysgol Gymraeg i'r plentyn. Byddai'n werthfawr, ar gyfer y dasg hon, cael gwybod yn union faint o blant a gafodd eu heffeithio fel hyn.

Gall y broses fod yn dwyllodrus. Mae angen eglurder ynghylch hyn ymhob sir.

Rydym yn cynnig y dylai'r Cynlluniau nodi manylion ynghylch nifer y ceisiadau blynyddol am leoedd mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg, capasiti'r ddarpariaeth a gwybodaeth am nifer yr apeliadau a gafwyd am leoedd mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg. Yn ogystal â gwybodaeth am nifer yr apeliadau llwyddiannus a pha gynnyg a gafodd rhieni a fu'n aflwyddiannus.

Awgrymwn fod angen adolygu'r broses derbyniadau drwy ystyried pennu dalgylchoedd amlinellol i gynghori rhieni ac ystyried modelau o fewn y Strategaeth Trefniadaeth Ysgolion er mwyn sicrhau bod pob darpariaeth lleol i bob rhiant sydd yn ymgeisio am addysg cyfrwng Cymraeg.

9. Cludiant

Mae diffyg cyfeirio at gludiant. Mae llwyddiant addysg Gymraeg yn dibynnu ar gludiant. Nid yw'r Cynlluniau'n nodi sut mae'r Awdurdodau Lleol am 'hyrwyddo addysg Gymraeg' trwy gludiant, yn ôl y gofyn iddynt wneud hyn gan y Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008

Mae rhai Cynlluniau yn crybwyll bwriad i adolygu polisi cludiant cyfredol y cyngor e.e. Blaenau Gwent ac Abertawe.

Mae nifer o'r Cynlluniau yn colli'r cyfle i ddatgan a chydabod bod mwy o ddisgyblion ysgolion cyfrwng Cymraeg, ar y cyfan, yn gorfod teithio i dderbyn eu haddysg.

Gofynnwn i'r Siroedd dderbyn bod canran uwch o blant yn teithio i ysgolion Cymraeg, eu bod yn ddibynnol ar gludiant am ddim gan y Sir, ac y gellid peryglu deilliant 1 yn ei gyfanrwydd pe tynnid trafndiaeth i'r ysgol i'r plant lleiaf.

Mae agweddau eraill hefyd yn bryder fel teithio ôl 16 - mae tystiolaeth gynyddol nawr o ddigyblion yn dewis Addysg Saesneg a Cholegau Addysg Bellach (gan gynnwys rhai yn Lloegr) sy'n denu disgyblion trwy cynnig cludiant am ddim. Byddai unrhyw doriad i bolisi cludiant oedran statudol ac ôl 16 yn milwrio yn uniongyrchol yn erbyn unrhyw gynlluniau i ddatblygu addysg Gymraeg.

Rhaid gofyn i'r siroedd i ddatgan os ydynt yn codi tâl ar rhieni i ddanfôn eu plant i ysgolion cyfrwng Cymraeg. Mae'r siroedd yn dueddol o adrodd diffyg dilyniant ôl 16 fel 'dewis rhiant', ond mae tystiolaeth gan RhAG bod polisi'r siroedd o godi ffioedd cludiant yn cael effaith anghymesur ar y sector cyfrwng Cymraeg, a bod hyn yn effeithio ar ddewisiadau rhieni ar drothwy lefel A, ond hefyd ar gyfraddau dilyniant cynradd - uwchradd.

10. Gweithlu

Pa waith sydd wedi ei wneud i fapio'r sefyllfa gyfredol er mwyn gosod gwaelodlin i bennu targedau ar gyfer blaengynllunio?

Oes ymarferiad wedi'i gynnal ar gyfer cael dealltwriaeth o sgiliau ieithyddol y gweithlu cyfan, gan gynnwys sgiliau iaith Gymraeg y gweithlu yn y sector cyfrwng Saesneg?

Pwysydd â'r cyfrifoldeb o gasglu, coladu a dadansoddi data yn y maes ar hyn o bryd?

Pa drafodaethau sydd wedi'i cynnal gyda'r colegau hyfforddi athrawon a darparwyr hyfforddiant eraill er mwyn cynyddu capasiti ar draws yr holl sector? Beth yw'r cynllun gweithredu cyfannol ar gyfer cynyddu capasiti?

Does dim cynllun cydlynol ar hyn o bryd i hyfforddi athrawon newydd. Mae angen cynllun hir dymor ar fyrder, fydd yn amlinellu cynllun gweithredu ac yn gosod targedau tymor byr a chanolig er mwyn cynhyrchu'r gweithlu sydd ei angen.

Mae'r diffyg o ran gweithlu yn y maes Blynyddoedd Cynnar angen sylw dybryd. Mae'r Mudiad Meithrin yn wynebu trafferthion cynyddol wrth ganfod unigolion cymwys i arwain ar waith y Cylchoedd Meithrin.

Mae RhAG yn ymwybodol bod nifer o siaradwyr Cymraeg, sydd newydd ymddeol neu'n dychwelyd i'r byd gwaith wedi cael plant, wedi datgan diddordeb ond nad oes unrhyw gymhwysterau gofal plant ganddynt. Ymddengys bod mwyafrif y cynlluniau yn anelu at wella sgiliau iaith Cymraeg pobl sydd eisoes gyda chymwysterau addysg Blynyddoedd Cynnar. Oes yna gyrsiau digonol i hyfforddi pobl sydd eisoes â'r sgiliau iaith i addysgu yn y maes?

Profwyd sefyllfa heriol yn ddiweddar wrth geisio penodi pennaeth ar gyfer Ysgol Gyfun Gwynllyw, Torfaen; lle hysbysebwyd y swydd ond na dderbyniwyd unrhyw geisiadau. Gall amodau penodi (sef meddu ar gymhwyster CPCP) arwain at greisis recriwtio. Erbyn hyn mae pennaeth wedi'i phenodi, ar yr amod ei bod yn llwyddo i ennill y cymhwyster priodol erbyn Ebrill 2017. Roedd y llywodraethwyr yn hapus i'w phenodi hebdo. Nid yw Lloegr yn gofyn am y cymhwyster CPCP. Pam mae Llywodraeth Cymru yn mynnu gosod rhwystr ychwanegol o flaen darpar benaethiaid? Mae angen adolygu'r angen i benaethiaid feddu ar gymhwyster CPCP.

Yn osgystal â hyn byddai'n dda ystyried modelau eraill o reoli ysgolion, gan ystyried ffedereiddio ysgolion neu fodel Gwyned o benodi 'Penaethiaid Strategol' sy'n gyfrifol am fwy na un ysgol.

11. Anghenion Dysgu Ychwanegol

Mae'r ddarpariaeth Anghenion Addysgol Arbennig yn ddiffygiol mewn sawl rhan o Gymru, ac mewn rhai meysydd yn fwy nag eraill. Mae angen gwneud awdit cyffredinol o'r ddarpariaeth fesul sir, a sicrhau bod cydweithio rhyngsirol yn cael ei hwyluso i roi tegwch i ddisgyblion sydd eisoes yn dioddef o anabledau neu anawsterau dysgu. Gallai'r cydweithio rhyngsirol hwn fod ar ffurf canolfannau rhagoriaeth rhanbarthol a fyddai'n cefnogi canolfannau lloeren.

Mae'n rhaid sicrhau bod darpariaethau atodol cyfrwng Cymraeg, e.e. iaith a lleferydd, seiciatreg, cymorth dyslecsia, ymddygiad, dosbarthiadau arsylwi ac ati, yn statudol.

Ceir o hyd enghreifftiau o 'arbenigwyr' yn cynghori rhieni i symud eu plant o'r sector cyfrwng Cymraeg i'r sector Saesneg gan ddatgan y byddai'r plentyn 'ar ei ennill' o wneud hynny. Mae hyn yn ddull o beidio darparu gwasanaeth Cymraeg, ac mae'n gwrthod hawl disgybl o gael addysg yn ei ddewis iaith.

Mae angen i'r Cynlluniau adlewyrchu'r Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol arfaethedig a'r Cod Ymarfer cysylltiedig.

12. Adnoddau dysgu

Mae diffyg sylweddol o ran adnoddau a gwerslyfrau yn y Gymraeg. Awgrymwyd bod cyn lleied â 10% o'r ddarpariaeth gyfredol ar gael yn y Gymraeg, gyda rhai pynciau yn dioddef yn enbyd o ran diffyg deunydd. Mae hyn yn cyfyngu ar allu athrawon i gyflwyno'r pwnc yn effeithiol, yn ychwanegu llwyth gwaith pellach ar athrawon sy'n wynebu gorfod cyfieithu deunydd ar eu liwt eu hunain ac yn medru effeithio'n andwyol ar iaith y dosbarth.

Ymddengys nad yw CBAC yn dod o dan gwmpawd y Mesur Iaith, ac eto mae'r gyfundrefn addysg yn rhan greiddiol o'r peirianwaith i gyrraedd targedau'r Llywodraeth o filiwn o siaradwyr.

Mae diffyg cydraddoldeb llwyr yn y drefn bresennol ac mae angen strategaeth, cynllun gweithredu a buddsoddiad digonol i unioni'r sefyllfa ar fyrder.

13. Adnoddau a chyllid cyfalaf

Mae'n anorfod bod angen cyllid ychwanegol sylweddol i ehangu Addysg Gymraeg.

Mae diffyg prosiectau o fewn Rhaglen Ysgolion 21G sy'n ymwneud ag addysg Gymraeg. Mae hynny'n peri gofid, gan na fydd cyfnod ariannu cyntaf y rhaglen yn dod i ben tan 2019/20. Yn rhyfedd iawn mae rhai siroedd sydd yn bwriadu buddsoddi wedi hepgor crybwyll hynny, e.e. Sir Gâr.

Beth yw'r blaenoriaethau Cronfa Ysgolion 21G? Mae angen eglurder o ran blaenoriaethau'r rhaglen ar gyfer y cyfnod ariannu nesaf. e.e. beth yw'r sefyllfa o ran yr agenda gwaredu lleoedd gweigion?

Ni fu blaenoriaethau y rhaglen flaenorol o unrhyw gymorth i Addysg Gymraeg ac mae'n rhaid ymateb i hynny.

Ble mae'r cyllid ychwanegol i gefnogi tyfu'r sector?

Os mai bwriad y Llywodraeth yw cyrraedd miliwn o siaradwyr: sut mae cyflawni hynny heb yr adnoddau priodol? Pa adnoddau sydd wedi eu neilltuo i sicrhau hyn?

Credwn yn gryf bod angen adolygu'r rhaglen ac y dylai cynyddu addysg Gymraeg fod yn faen prawf yn y rhaglen newydd ar ôl 2019/20. Ym ymarferol, rhaid adolygu'r mesurau l gydnabod trosi dosbarth i gyfrwng Cymraeg, a dechrau dosbarthiadau derbyn/meithrin newydd. Dylai niferoedd oed 7 fod yn fesur monitro yn hytrach na mesur canmol neu gwrthod cynllun.

14. Darpariaeth gynhwysol a chyfannol

Credwn fod angen llawer mwy o bwyslais ar gyfraniad Addysg Gymraeg o safbwynt yr Agenda Trechu Tlodi a byddai'n dda gweld pa strategaethau penodol y gallai'r Siroedd eu mabwysiadu i roi hyn ar waith.

Mae angen rhoi mwy o sylw ar gynulleidfaoedd llai amlwg, sydd ddim yn medru cael mynediad rhwydd at addysg Gymraeg ar hyn o bryd. Mae hynny'n cynnwys rhoi sylw i:

Ddarpariaeth alwedigaethol
Addysg Anghenion Dysgu Ychwanegol
Disgyblion o gefndiroedd llai breintiedig & darpariaeth Dechrau'n Deg
Cymunedau Lleiafrifoedd Ethnig
NEET's

15. Cynllunio trefol

Mae diffyg cyfeiriad digonol at Gynlluniau Datblygu Lleol a'r effaith debygol ar y galw am addysg Gymraeg. Dylai bod y Cynlluniau hyn yn cynnwys datganiad polisi parthed datblygiadau tai newydd, er mwyn sicrhau bod canran deg o'r ysgolion ddaw yn sgil adeiladu ystadau tai newydd yn rhai Cymraeg. Mae datblygiadau tai o faint sylweddol yn yr arfaeth mewn nifer o siroedd gan gynnwys, RhCT, Bro Morgannwg, Caerdydd ond nid oes unrhyw gydnabyddiaeth o'r galw am addysg Gymraeg yn y cynigion hynny na chynnig i sefydlu ysgolion Cymraeg newydd.

Yn sgil hynny, mae'n allweddol bod croesgyfeirio clir ac eglur rhwng y Cynllun a'r CDLI er mwyn dangos pa waith sydd wedi'i gynnal i asesu digonolrwydd lleoedd cyfrwng Cymraeg yn yr ardaloedd hynny gan ddefnyddio tystiolaeth ddiweddar o safleoedd tai arfaethedig yn ogystal â thystiolaeth bresennol o'r galw am addysg Gymraeg.

Rhaid osgoi'r tueddiad a'r rhagdybiaeth hanesyddol mai ysgolion cyfrwng Saesneg fydd unrhyw ysgol newydd.

Credwn fod angen cynnwys polisi i "gynyddu darpariaeth addysg Gymraeg yn ddigonol mewn ardaloedd ble mae tai newydd yn cael eu codi", ymhlith y polisiau cyffredinol

Datblygu trefol a'r Cynlluniau Datblygu Lleol: mae angen cyfarwyddyd clir gan y Gweinidog o ran pennu cymeriad ieithyddol unrhyw ysgolion a ddaw yn sgil datblygiadau tai newydd.

16. Ysgogiad gwleidyddol

Mae angen ewylllys gwleidyddol cadarn ac ymrwymiedig tu ôl i'r Cynlluniau hyn, neu ymarferiad papur yn unig fydd yr holl broses. Pryderwn nad yw hyn yn realiti gwirioneddol ar lawr gwlad ym mhob sir.

17. Asiantaethau eraill

Awgrymwn fod Estyn yn ddolen gyswllt rhwng y Llywodraeth, Awdurdodau Addysg ac ysgolion o ran:

- i. Dilyniant ieithyddol disgyblion o un cam addysg i'r nesaf
- ii. Darpariaeth sy'n cryfhau'r Gymraeg yn y sefydliadau addysgol
- iii. Dehongliad synhwyrol o ddwyieithrwydd wrth arolygu ysgolion

Mae angen ffurfioli'r berthynas rhwng y Byrddau Iechyd a'r ALI a rhoi lle iddynt ar y Fforymau y Gymraeg mewn Addysg.

18. Cyffredinol

Mae angen agwedd fwy cyfannol sy'n cydgysylltu'r holl bolisiau sy'n effeithio ar Addysg Gymraeg gan gynnwys y Blynyddoedd Cynnar, Dechrau'n Deg, Mynediad Ysgolion, Cludiant ayb. Mae angen datganiadau polisi clir mewn perthynas â'r holl feysydd allweddol yma yng nghorff y Cynlluniau hyn.

Partneriaeth rhwng llywodraeth ganol a lleol yw cyflawni nod ac amcanion y Strategaeth Addysg Cyfrwng Gymraeg gyda chyfrifoldebau'n gorwedd ar y ddwy ochr. Mae'r cyswllt rhwng llywodraeth ganol a llywodraeth leol yn broblem barhaus. Mae'r pwerau gweithredu mewn sawl maes yn nwylo awdurdodau lleol ond am y tro cyntaf erioed gan llywodraeth ganol mae'r awenau dros bolisi cenedlaethol ynghlwm â chynllunio addysg Gymraeg.

Mae'n glir nad yw'r mwyafrif o'r Cynlluniau hyn wedi cyrraedd y safon ddisgwyliedig gan fod aneglurder sylweddol ynglŷn â'r dulliau y bydd awdurdodau lleol yn eu mabwysiadu i gyflawni'r targedau sy'n ddisgwyliedig ohonynt.

Mae RhAG yn galw ar Lywodraeth Cymru i ymateb yn gadarn i hyn ac yn pwysu ar y Gweinidog Addysg i ddefnyddio'r grymoedd sydd yn ei feddiant i wrthod cynlluniau gwan, cyffredinol ac amwys.

Rhaid rhoi neges glir na fydd diffyg cydymffurfiaeth yn dderbyniol er mwyn cymryd y cyfle i droi consensws ac ewylllys gwleidyddol cenedlaethol yn weithredu o ddifrif ar lawr gwlad yn ystod ail gylch y Cynlluniau hyn.

CSGAau: pwyntiau allweddol

Sir	Pwyntiau allweddol	Argymhellion RhAG	Rheswm
Abertawe	<ul style="list-style-type: none">Nid yw'r Sir yn crybwyll yr 8 ysgol Gymraeg sy'n agos at lenwi neu sydd wedi gorlenwi ac nid yw felly'n	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none">Angen cynlluniau pendant i ddatrys sefyllfa'r 8 ysgol sy'n

	<p>cynnig modd o ddatrys y sefyllfa. Nid yw'r Cynllun yn cynnig targedau twf. Nid yw gweledigaeth o 'fonitro' tueddiadau yn ddigonol. Nid yw'r Sir yn cyfeirio at y bwriad i symud Ysgol Gynradd Tirdeunaw o'i safle, nac yn trafod effaith andwyol symud un o'r ysgolion Cymraeg mwyaf llwyddiannus yn Abertawe. Nid yw'r Sir yn cadw at ddulliau'r Llywodraeth o fesur y galw, felly bydd unrhyw fonitro'n digwydd ar sail gyfeiliornus.</p>		<p>agos at orlenwi neu sydd wedi'u gorlenwi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Angen targedau penodol i ddelio ag ardaloedd lle nad oes ysgolion Cymraeg. • Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. • Nid yw'r cynllun yn rhagweld twf nac yn paratoi at hynny.
Blaenau Gwent	<ul style="list-style-type: none"> • Nid yw'r Cynllun yn cynnig targedau twf, na bwriad i agor ysgolion newydd mewn ardaloedd lle mae galw e.e. Tredegar. Yn wir, roedd 4.6% (36) o blant 7 oed mewn Addysg Gymraeg yn 2016, sy'n ostyngiad ar ffigyrau 2014/15, sef 5.4%. Does dim targedau twf wedi'u gosod ar gyfer 2019 na 2020, er bod 41 o blant eisoes yn y Meithrin yn 2016/17. Cyfraddau dilyniant Meithrin – Cynradd yn isel. Bwriad i adolygu polisi cludiant yn 2016-17, sy'n peri pryder. Nid yw'r Cynllun yn mynd i'r afael â'r heriau presennol sy'n wynebu rhieni'r Sir, sef pellter y ddarpariaeth o'r cartref, amseroedd teithio a diffyg cludiant i blant oedran cyn-ysgol. Nid yw'r rhwystrau hyn yn gwneud Addysg Gymraeg yn ddewis teg. 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Angen targedau penodol i ddelio ag ardaloedd lle nad oes ysgolion Cymraeg e.e Tredegar, Glyn Ebwy • Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. • Dim targedau ar gyfer pendant ar gyfer twf yn y Meithrin.
Bro Morgannwg	<ul style="list-style-type: none"> • Diffyg ymrwymiad i gynyddu argaeledd Addysg Gymraeg yn y Sir. Dim cynlluniau i sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle mae gwasgedd ar leodd / dim 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. • Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth mewn ardaloedd ble

	<p>addysg Gymraeg o fewn pellter rhesymol: Cosmeston (diwallu'r galw yn y Sili ac ochr ddeheuol Penarth); Pentir (diwallu'r galw yng nghanol y dref); datblygiad y Glannau, Y Barri; ychwanegu ffrwd i Ysgol Iolo Morgannwg, Y Bontfaen. Mae diffyg enbyd o ran darpariaeth gofal plant cyfrwng Cymraeg yn ardal Penarth. Dim ymrwymiad i hyrwyddo a symbylu twf yn y galw Addysg Gymraeg yn y Sir.</p>		<p>mae gwasgedd cynyddol ar leoedd e.e. Y Barri, Penarth, Y Bontfaen, Y Rhws</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dim ymrwymiad i hyrwyddo a symbylu twf yn y galw Addysg Gymraeg yn y Sir.
Caerdydd	<ul style="list-style-type: none"> • Nid yw'r Cynllun yn cynnwys cynigion i sefydlu ysgolion newydd ar gyfer ardaloedd lle mae gwasgedd ar leoedd ar hyn o bryd: Melin Trelai/Nant Caerau, dosbarth cychwynnol ar gyfer datblygiad newydd Radyr/Rhydlafar/Y Creigiau, Llandaf (ffrwd ychwanegol). Dim cynlluniau i fynd i'r afael â'r angen am bedwaredd ysgol uwchradd. Dim ymrwymiad i hybu a hyrwyddo twf yn y galw am Addysg Gymraeg. 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Dim cynigion i sefydlu ysgolion newydd ar gyfer Melin Trelai/Nant Caerau, dosbarth cychwynnol ar gyfer datblygiad newydd Radyr/Rhydlafar/Y Creigiau, Llandaf (ffrwd ychwanegol). • Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. • Dim ymrwymiad i hyrwyddo a symbylu twf pellach yn y galw Addysg Gymraeg yn y Sir. • Dim targed i gynllunio ar gyfer pedwaredd ysgol uwchradd
Caerffili	<ul style="list-style-type: none"> • Rhaid cydnabod bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili wedi arwain y ffordd dros y blynyddoedd diwethaf wrth ymateb yn rhagweithiol i gynyddu darpariaeth addysgol cyfrwng Cymraeg. Mae angen i'r Sir beidio a gorffwys ar ei rhwyfau ac i barhau i ymateb yn rhagweithiol trwy ehangu'r ddarpariaeth mewn rhannau o'r Sir sydd (i) yn gwegian 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. • Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd: Rhisga, Bedwas Tretomos a Machen, Coed Duon

	<p>dan wasgedd cynyddol am leoedd ychwanegol, (ii) angen ysgolion lleol newydd er mwyn cynnig darpariaeth o fewn pellter rhesymol Mae ystadegau, ers tro bellach, yn dangos twf yn Ardal Rhisga a Cross Keys; Canol Cwm Sirhywi; Basn Caerffili ond nid yw'r Cynllun hwn yn amlinellu cynigion i ddiwallu'r galw hwnnw. Mae nifer helaeth o ysgolion cyfrwng Cymraeg y Sir o fewn trothwy capasiti 10% ond nid yw'r Cynllun yn manylu dim am hyn. Mae'r ffigyrau'n dangos y bydd angen darpariaeth uwchradd ychwanegol yn ystod y 7 neu 8 mlynedd nesaf. O ddysgu cymaint o amser y cymerwyd i sefydlu'r Gwyndy mewn adeilad gwag oedd ar gael, mae'n bryd ystyried darpariaeth uwchradd bellach nawr. Dydy'r Cynllun ddim yn mynd i'r afael â hyn.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Dim manylion ynghylch ehangu'r ddarpariaeth uwchradd. • Dim targed pendant ar gyfer darpariaeth trochi hwyrddyfodiaid yn y Sir.
CNPT	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r cynllun yn annigonol ac yn adlewyrchu diffyg ymrwymiad i ehangu a chynyddu darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg. Adlewyrchiad o'r sefyllfa bresennol yn unig yw'r Cynllun. Mae angen cynigion i hybu addysg Gymraeg ac agor ysgolion Cymraeg mewn ardaloedd megis Sgiwen lle mae data'r cyngor eisoes wedi arddangos fod galw am addysg gynradd Gymraeg. Bydd y twf a nodwyd yn y ddogfen hon yn digwydd yn naturiol - mae'r plant hyn eisoes yn y system. Mae angen cyflwyno strategaeth sy'n llawer mwy mentrus ac uchelgeisiol. 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Dim targedau uchelgeisiol i gynyddu niferoedd. • Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd: Llandarsi / Sgiwen, Castell-nedd, Pen Afan, Taibach, Bryncoch • Dim targedau twf yn y sector Meithrin a darpariaeth Dechrau'n Deg • Dim ymrwymiad i hyrwyddo a symbylu twf pellach yn y galw Addysg Gymraeg yn y Sir.

	<p>Mae'r Sir yn darparu 40 o leoedd gofal Dechrau'n Deg trwy gyfrwng y Gymraeg sy'n cyfateb i 7.84% o'r ddarpariaeth bresennol. Mae canran y plant 7 oed mewn addysg Gymraeg yn yn 18.3%, felly mae'n amlwg nad yw'r ddarpariaeth yn dod yn agos at y ganran bresennol sy'n derbyn addysg Gymraeg yn CNPT.</p>		<ul style="list-style-type: none"> Nid oes ysgol gynradd Gymraeg newydd wedi'i hagor yn y Sir ers 1997
Casnewydd	<ul style="list-style-type: none"> Nid oes unrhyw dwf yma dros y 3 mlynedd nesaf. Mae angen nodi'r ymrwymiad i agor pedwaredd Ysgol Gynradd Gymraeg yng ngorllewin y ddinas o fewn cyfnod y Cynllun. Nid oes digon o sylw yn cael ei roi i ardaloedd penodol o Gasnewydd e.e. edrych ar ddatblygiad Addysg Gymraeg yn y de orllewin lle nad oes Ysgol Gymraeg leol ond dyna lle y bydd lleoliad Ysgol Gyfun Gwent Is Coed ym Medi 2018. Nid oes sôn am sut y mae'r darpariaethau cyn Ysgol yn mynd i fwydo'r blynyddoedd cynnar. Mae angen targed i sefydlu darpariaethau mewn partneriaeth gyda Mudiad Meithrin. Nid oes manylion am sut yn union y bydd yr Awdurdod yn hyrwyddo Addysg Gymraeg dros gyfnod y cynllun a sut fydd hyn yn cael effaith ar niferoedd y dyfodol. 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. Dim targedau twf yn y sector Meithrin Dim ymrwymiad i hyrwyddo a symbylu twf pellach yn y galw Addysg Gymraeg yn y Sir. Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd.
Ceredigion	<ul style="list-style-type: none"> Nid oes manylion am sut bydd y ganran o blant saith oed yn cynyddu. Meddir bod 75% yn gymharol sefydlog, ac mae'r targedau'n anelu at 78%-80%. Pa dystiolaeth 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. Mae angen i'r Cyngor fynd i'r afael â chydbwysedd addysg

	<p>sydd am hyn o ran y disgyblion sydd eisoes yn nosbarthiadau derbyn ysgolion? Meddir mai'r her yw cynnal y waelodlin o fwy na 70% ond nid oes yma dargedau ar gyfer cynyddu addysg Gymraeg yn arbennig yn ardal Aberystwyth, lle mai'r ganran mewn addysg Gymraeg o gwmpas 30%, sy'n siomedig. Mae angen rhoi sylw manwl i ysgolion Aberaeron, Aberteifi, Bro Pedr a Phenglais o ran disgyblion sy'n dysgu pynciau trwy gyfrwng y Gymraeg. Dyma adran wannaf addysg iaith gyntaf yng Ngheredigion. Drwy'r sir mae llai na hanner o ddisgyblion iaith gyntaf yn astudio o leiaf ddau bwnc trwy'r Gymraeg. Mae hyn yn debygol o arwain at gollisgiliau ieithyddol. Mae canrannau isel iawn o ddisgyblion iaith gyntaf yn sefyll 5 neu ragor o bynciau TGAU trwy'r Gymraeg. Mae hyn yn wendid mawr eto.</p>		<p>Gymraeg/Saesneg yn benodol yn ardal Aberystwyth, a hefyd Aberteifi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nid oes gwybodaeth yma am sut bydd y Cyngor yn rhoi gwybodaeth am fanteision addysg Gymraeg i rieni ac eithrio trwy Siarter Iaith Erw. • Mae angen gosod targedau mwy heriol o ran cynyddu nifer y disgyblion iaith gyntaf yn sefyll 5 neu ragor o bynciau TGAU trwy'r Gymraeg.
<p>Conwy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cynllun yn cynnig cynnydd o 25% i 26% Bydd y galw'n cael ei fesur yn 2017. Mae arolwg ORS wedi dangos bod 70% o rieni 25-34 oed am ddewis addysg Gymraeg. OND mae angen i gynlluniau'r Sir, er yn cynnig rhagor o ddarpariaeth yn Abergele, adlewyrchu'r dymuniad cryf hwn. Trosglwyddo cynradd: uwchradd. Mae tua 20% o blant cynradd iaith gyntaf yn dal i gael eu colli wrth drosglwyddo. Dyna mae modd ei ddehongli, er nad yw'r Sir yn nodi hyn. Mae 	<p>Gwrthod y cynllun drafft</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd yn unol ag arolygon mesur y galw • Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd. • Byddai'n dda i'r Sir fabwysiadu polisi swyddogol o symud ysgolion ar hyd y continwm ieithyddol a chynyddu'r ddarpariaeth Gymraeg yn y Cyfnod Sylfaen fel man cychwyn.

	<p>sôn am ddisgyblion yn trosglwyddo i Ysgol Brynhyfryd, heb wybodaeth am eu cyfrwng dysgu yno. Mae'r Cynllun yn son am ddisgyblion iaith gyntaf sydd mewn ysgolion Saesneg, ac nid oes ystadegau am y rhain. Mae angen holi am y rhain. Mae angen gwybodaeth ganrannol yn ogystal â niferoedd. Mae yma rai nodweddion gobeithiol, ond nid yw'r gweithredu'n cyfateb i'r weledigaeth uchelgeisiol, nac ychwaith i ganfyddiadau arolwg ORS.</p>		<ul style="list-style-type: none"> Mae angen atal y llithriad a chau'r bwllch o ran dilyniant ieithyddol rhwng y cynradd a'r uwchradd. Dylid anelu i gau'r bwllch yn llwyr.
Dinbych	<ul style="list-style-type: none"> Mae diffyg targedau penodol o ran cynyddu plant yn y sector cyn ysgol a thargedau twf mewn cydweithrediad â Mudiad Meithrin. Yn y Cynllun blaenorol roedd targedau clir, penodol, mesuradwy i ddatblygu'r ddarpariaeth mewn ardaloedd newydd. Mae angen cynllun gweithredu tebyg ar gyfer y Cynllun hwn. Mae'r Cynllun yn cydnabod bod gwaith sylweddol i'w wneud o ran cynyddu'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y sector cynradd. Byddai'n dda i'r Sir fabwysiadu polisi swyddogol o symud ysgolion ar hyd y continwmm ieithyddol (tebyg i Gyngor Sir Gâr) a chynyddu'r ddarpariaeth Gymraeg yn y Cyfnod Sylfaen fel man cychwyn. Rydym yn eithriadol falch o'r penderfyniad terfynol a wnaethpwyd parthed Ysgol Pentrecelyn. Mae'n hollbwysig nad oes unrhyw gynigion i ad-drefnu neu resymoli trefniadaeth 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> Dim targedau uchelgeisiol i gynyddu niferoedd. Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd. Byddai'n dda i'r Sir fabwysiadu polisi swyddogol o symud ysgolion ar hyd y continwmm ieithyddol a chynyddu'r ddarpariaeth Gymraeg yn y Cyfnod Sylfaen fel man cychwyn. Mae angen atal y llithriad a chau'r bwllch o ran dilyniant ieithyddol rhwng y cynradd a'r uwchradd. Dylid anelu i gau'r bwllch yn llwyr.

	lleoedd ysgolion yn cael eu cyflwyno yn y dyfodol allai arwain at lastwreiddio natur ieithyddol y ddarpariaeth.		
Fflint	<ul style="list-style-type: none"> Mae yma sôn am dwf o 6.6% i 7.4% mewn addysg Gymraeg erbyn 2019. Ond gan mai 113 sydd mewn addysg Gymraeg ym mlwyddyn 1, mae'r twf mewn niferoedd bron yn ddibwys yn ystadegol. Mae'r Sir yn dadlau mai eu problem yw bod gormod o lefydd gwag mewn ysgolion Cymraeg (e.e. Mornant, 37 disgybl alle i 81, Terrig, 46 disgybl, lle i 93). Ond yn yr ysgolion cynradd mawr (Glanrafon a Chroes Atti), mae'n wahanol: Mewn ymateb i Ysgol Glanrafon (292 disgybl, lle i 287) yr ateb yw cynnig caban i'r ysgol. Mae angen meddwl mwy creadigol o lawer a phennu ble byddai'n dda ystyried ysgol ychwanegol. Yn Ysgol Croes Atti (217 disgybl alle i 237) mae'r ymateb yn well, gyda safle ychwanegol o dan ei rheolaeth. Mae angen hyn o leiaf am Ysgol Glanrafon. 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd. Angen cynlluniau mwy mentrus a chreadigol i ehangu'r ddarpariaeth Dim ymrwymiad i hyrwyddo a symbylu twf pellach yn y galw Addysg Gymraeg yn y Sir.
Gwynedd	<ul style="list-style-type: none"> Mae'n dda gweld bod y Sir yn llwyddo i gadw canran y plant sy'n astudio'r Gymraeg yn iaith gyntaf yn agos at 100%. Yn wyneb llwyddiant addysg gynradd Gymraeg yng Ngwynedd mae peth pryder am ddilyniant i'r sector uwchradd. Mae'r ganran dilyniant yn 2016 yn debyg i 2011 a byddai'n dda cael targedau cryfhau sy'n fwy uchelgeisiol, gan nad oes 	Derbyn y cynllun drafft gyda rhai gwelliannau	<ul style="list-style-type: none"> Angen pennu targedau i gryfhau dilyniant ieithyddol o'r cynradd – uwchradd. Dylid bod yn fwy agored ynglyn â'r diffyg dilyniant, sydd i'w briodoli, i un ysgol yn bennaf. Mae angen i'r Cynllun hwn nodi canran dilyniant yr ysgol hon, a gosod targedau ar gyfer y blynyddoedd nesaf.

	<p>rheswm addysgol dros beidio sicrhau dilyniant.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yn cydreded â hyn, mae cwmp cyfatebol yn nifer y disgyblion sy'n astudio pynciau trwy gyfrwng y Gymraeg. Gyda disgyblion 16-19 oed mae canran y pynciau a astudir trwy gyfrwng y Gymraeg yn is eto, ac mae canran y pynciau a astudir yn ddwyieithog yn uchel. Nid oes yma ystadegau am arholiadau a safwyd trwy gyfrwng y Gymraeg, ac mae lle i gredu mai lleiafrif o'r myfyrwyr 'dwyieithog' sy'n dewis ennill cymwysterau trwy'r Gymraeg. Mae angen nodi'r ffigurau a'r canrannau am y rhain, a gosod targedau twf penodol. Ymddengys bod rhai ysgolion uwchradd yng Ngwynedd wedi dechrau cyflwyno mwy o bynciau trwy gyfrwng y Saesneg. Mae nifer o rieni yn bryderus bod hyd at draean o'r addysg mewn rhai ysgolion erbyn hyn yn cael ei gyflwyno trwy gyfrwng y Saesneg a hynny yn groes i ddymuniadau rhieni. 		<ul style="list-style-type: none"> • Mae cwmp o 16% erbyn CA3, ac er bod hyn yn dangos peth llwyddiant yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae angen i'r Cynllun fynd i'r afael â chau'r bwlch ymhellach. • Mae'n rhyfedd gweld bod gan y Sir niferoedda chanrannau cymharol uchel sy'n astudio'r Gymraeg yn ail iaith, a'r rhan fwyaf o'r disgyblion hyn wedi astudio'r Gymraeg yn iaith gyntaf yn y sector cynradd. Mae angen holi o ddifri a yw hyn yn golygu bod mesur o dwyll yn y system ail iaith yn y Sir. • Os oes angen cryfhau ac atgyfnerthu sgiliau iaith Saesneg rhai disgyblion mewn rhai ysgolion, onid y datrysiaid mwyaf rhesymegol yw buddsoddi a chefnogi ymhellach yn adrannau Saesneg yr ysgolion hynny yn hytrach na prif-frydio'r Saesneg trwy gwricwlwm yr ysgol gyfan?
Merthyr	<ul style="list-style-type: none"> • Diffyg ymrwymiad i hybu a symbylu twf a chynllunio darpariaeth sy'n lleol ac yn hygyrch i gwrdd â'r galw cynyddol am addysg Gymraeg. Mae'r Cynllun yn cyfeirio at 'gynnydd cyson' yn y nifer o blant 7 oed sy'n derbyn Addysg Gymraeg yn y Sir dros y blynyddoedd diwethaf, twf o 1.8% sy'n cyfateb i gynnydd o 2 blentyn ers 2014. Mae ffigurau'n dangos y bydd un ysgol (Rhyd-y-grug) yn llawn ymhen blwyddyn. Nid yw'r 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Dim targedau uchelgeisioli gynyddu niferoedd. • Dim targedau i ddatrys rhwystrau presennol, sef pellter y ddarpariaeth o gartrefi teuluoedd a phellteroedd/amseroedd teithio. • Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd e.e. Bedlinog (ar gyfer Cwm y Taf

	<p>Cynllun yn manylu sut y bydd y Sir yn ymateb i hyn. Dim cynlluniau ar gyfer ymateb i anghenion hwyrddyfodiaid yn y Sir. Dim ond 9% o ddarpariaeth Dechrau'n Deg y Sir sydd ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg (24 lle gofal plant). Mae cyfraddau dilyniant rhai o'r Cylchoedd Meithrin yn isel. Mae angen ymateb i hyn trwy gynyddu argaeledd ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg.</p>		<p>Bargoed) & Dowlais / Cefn-coed-cymer</p> <ul style="list-style-type: none"> Nid oes ysgol gynradd Gymraeg newydd wedi'i hagor yn y Sir ers 1976.
Mynwy	<ul style="list-style-type: none"> Dangosodd yr arolwg diweddaraf (CSGA: Annex 4) ddangos bod yna alw am ysgol Gymraeg yn Nhrefynwy (sy'n adlewyrchu canfyddiadau pob arolwg ers 2009). O gyfuno hyn a'r ffaith bod dosbarth CA1 Ysgol y Fenni yn orlawn yn 2016-17 ac yn debyg o fod mewn gwaeth sefyllfa erbyn 2017-18, does dim cynllun pendant yn y CSGA i agor ysgol newydd yn 2017 i leihau'r pwysau ar Y Fenni a diwallu'r galw yn ardal Trefynwy. 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> Angen cynllun pendant i agor ysgol gynradd newydd yn ardal Trefynwy a sicrwydd cyllid i alluogi Ysgol y Fenni i bontio'r cyfnod (2017-18) tan fo'r ysgol newydd ar gael.
Penfro	<ul style="list-style-type: none"> Mae'n dda gweld nod o sefydlu ysgol 3-16 yn Hwlfordd. Byddai'n dda cael ystyriaeth yma o ddilyniant addysg 16-18. Byddai'n dda cael gweledigaeth fwy rhagweithiol sy'n sôn yn benodol am gynyddu niferoedd yn gam at dwf addysg Gymraeg ac yn rhan o'r nod o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg. Mae diffyg targedau penodol o ran cynyddu plant yn y sector cyn ysgol a thargedau twf mewn cydweithrediad â Mudiad Meithrin. Byddai'n 	Derbyn y cynllun drafft gyda rhai gwelliannau	<ul style="list-style-type: none"> Angen mwy o fanylder ynghylch y bwriad gynyddu niferoedd yn y sector cynradd. Angen targedau twf yn y sector Meithrin. Angen pennu targedau i gryfhau dilyniant ieithyddol o'r cynradd – uwchradd.

	<p>dda ymgorffori hyn yn y Cynllun. Mae angen gwybod pam bod 27% o'r disgyblion yn cael eu colli i'r sector ail iaith wrth symud i'r uwchradd. Mae'r golled yma gyda'r mwyaf yng Nghymru ac mae angen astudiaeth fanwl i wybod y rhesymau a sut i ddatrys hyn.</p>		
<p>Pen-y-bont ar Ogwr</p>	<ul style="list-style-type: none"> Er bod cyfeiriad amwys at 5% o dwf dros y dair mlynedd nesaf, mae diffyg taredau pendant o ran cynyddu'r niferoedd. Mae'r Cynllun yn cadarnhau bod un ysgol gynradd yn llawn a 3 o'r 4 ysgol o fewn capasiti 10% ond nid oes unrhyw gynigion i ymateb i hyn. Mae Ysgol Bro Ogwr wedi bod dan ei sangers blyneddodded ac wedi gorfod gwrthod plant oherwydd hynny. Mae angen cynllun pendant i dynnu'r pwysau oddi ar yr ysgol a chynyddu'r ddarpariaeth yn nhref Pen-y-bont. Mae llwyddiant y Cynllun yn ddibynnol ar ymrwymiad i agor ysgolion newydd. Mae angen strategaeth bendant i fynd i'r afael â'r nifer sylweddol o blant sy'n cael eu colli rhwng CA2 a CA3. 	<p>Gwrthod y cynllun drafft</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dim targedau pendant i gynyddu niferoedd. Dim targedau i ddatrys rhwystrau presennol, sef pellter y ddarpariaeth o gartrefi teuluoedd a phellteroedd/amseroedd teithio. Angen targedau penodol i sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd / lle mae gwasgedd ar leoedd e.e. Pen-y-bont, Sarn/Tondu, Porthcawl Nid oes ysgol gynradd Gymraeg newydd wedi'i hagor yn y Sir ers 1988.
<p>Powys</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'n dda gweld cynnigi i sefydlu ysgol gynradd yn Y Trallwng. Mae'r Cynllun yn parhau'n ddiffygiol o ran y sector uwchradd. Dim ymrwymiad pendant i agor ysgol (ion) uwchradd cyfrwng Cymraeg penodedig. Diffyg cydraddoldeb. Diffyg dilyniant ieithyddol llawn. Parhau i fygu a llesteirio twf 	<p>Gwrthod y cynllun drafft</p>	<ul style="list-style-type: none"> Angen targedau twf yn y sector Meithrin. Methiant i hyrwyddo a hybu twf Angen targedau pellach i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd.

	<p>yn y cynradd ac felly'n wendid sylfaenol yn y Cynllun.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Angen datganiad polisi diamwys sy'n mabwysiadu'r egwyddor mai Ysgolion Cyfrwng Cymraeg Dynodedig yw'r model a ffefrir wrth gyflwyno addysg Gymraeg yn y sector cynradd a'r uwchradd.
RhCT	<ul style="list-style-type: none"> • Mae diffyg targedau twf yn y Cynllun dan sylw, sy'n gwneud y sylwebaeth yn llai ystyrllon. Mae angen gwybod pa dwf a ragwelir gan y sir a sut bydd y weledigaeth hon yn cael ei gwireddu. Felly hoffem weld targedau mwy uchelgeisiol ar gyfer cynyddu niferoedd a chanran y plant 7 oed sy'n derbyn addysg Gymraeg yn y sir i gyrraedd 25% erbyn 2019/20. Mae yna nifer o ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg wedi bod o fewn 10% i'r capasiti ers blynnyddoedd. Mae hyn yn arbennig o wir yn ne Taf Elái a hefyd Cynon. Mae gwasgedd ar leoedd yn ardal Castellau a Gartholwg – mae lle i ehangu yno ond nid Gartholwg oherwydd natur y safle. Diffyg cynlluniau i ddarparu trochi ieithyddol ar gyfer hwyrddyfodiaid. 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Diffyg targedau uchelgeisiol i gynyddu niferoedd. • Angen targedau penodol i sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth leol ar hyn o bryd / lle mae gwasgedd ar leoedd e.e. Ffynnon Taf, Castellau neu/a Gartholwg [ychwanegu ffrwd], canol Cynon • Diffyg targed pendant ar gyfer darpariaeth trochi hwyrddyfodiaid yn y Sir.
Sir Gaerfyrddin	<ul style="list-style-type: none"> • Nid oes manylion pendant ynghylch sut bydd y ganran o blant saith oed yn cynyddu. Mae'n sôn am beth cynnydd - twf sy'n llai na 3% dros hyd bywyd y Cynllun - ond nid oes yma awgrym o sut i gynyddu hyn, nac ymhle. Mae yma gyfle i roi sylw i ysgolion ac ardaloedd pendol yn y Sir. Mae angen 	Derbyn y cynllun drafft gyda gwelliannau	<ul style="list-style-type: none"> • Dim targedau uchelgeisiol i gynyddu niferoedd. • Mae angen cynnwys targedau twf pendant ar gyfer y sector cyn ysgol mewn cydweithrediad â Mudiad Meithrin.

	<p>i'r Cyngor fynd i'r afael â chydbwysedd addysg Gymraeg/Saesneg yn ardaloedd trefol y sir, ac yn benodol yn ardal Llanelli a Rhydaman. Gwyddom eisoes fod galw cynyddol am leoedd dros y blynyddoedd diwethaf yn Ysgol Gymraeg Dewi Sant. Deallwn fod y sefyllfa rhywbeth tebyg yn Ysgol y Ffwrnes ac Ysgol Brynsierfel. Mae 42.2% o ddisgyblion Blwyddyn 9 y Sir yn cael eu hasesu mewn Cymraeg iaith gyntaf. Serch hynny, mae'n dda gweld bod y symud traddodiadol tuag at y Saesneg rhwng CA2 ac CA3 yn cael ei leihau. Ond mae hyn yn parhau i fod yn golled sylweddol o'r nifer sy'n astudio'r Gymraeg yn iaith gyntaf yn CA2. Mae'r ganran o 42.2% yn sylweddol is na chanran siaradwyr Cymraeg y Sir. Unwaith eto byddai'n dda cael niferoedd gyda'r canrannau. Mae targed wedi'i nodi o 45% erbyn 2019/20.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Mae angen rhaglen gadarn i weld newid sylweddol yn y canrannau trosglwyddo o CA2 i CA3. • Angen gosod targedau mwy heriol o ran cynyddu nifer y disgyblion iaith gyntaf yn sefyll 5 neu ragor o bynciau TGAU trwy'r Gymraeg a gwella niferoedd sy'n mynd ymlaen i astudio'r Gymraeg fel pwnc Lefel A. • Angen strategaeth i wella darpariaeth ADY drwy gyfrwng y Gymraeg a llenwi'r bylchau presennol.
Torfaen	<ul style="list-style-type: none"> • Er bod rhai agweddau cadarnhaol i'r weledigaeth nid yw'r Cynllun ei hun yn cynnig dim byd newydd o ran hybu a symbylu twf Addysg Gymraeg yn y Sir. Mae cael llai o blant ym Mlwyddyn 2 yn 2019/20 na sydd yn 2016/17 yn diffygion uchelgais y Cynllun hwn. Nid yw gosod targed twf o 13% yn uchelgeisiol, o ystyried mai dyma oedd targed twf y Cynllun blaenorol. Er bod y sir wedi cynnal arolwg mesur y galw yn 2016, nid 	Gwrthod y cynllun drafft	<ul style="list-style-type: none"> • Dim targedau uchelgeisiol i gynyddu niferoedd. • Dim targedau twf ar gyfer y Meithrin • Methiant i hyrwyddo a hybu twf Addysg Gymraeg ac i ehangu'r ddarpariaeth bresennol. Dim ond cwrdd ä'r galw presennol: diffyg gweledigaeth i symbylu twf. • Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle mae

	<p>yw'r wybodaeth wedi'i gynnwys yn y Cynllun. Dangosodd yr arolwg bod dros 22% o rieni yn awyddus i ddewis Addysg Gymraeg ond mae'r Cynllun presennol yn cynllunio i gadw at y ddarpariaeth bresennol, sef tua 15%.</p>		<p>pwysau ar leoedd ar hyn o bryd e.e Cwmbrân</p>
<p>Wrecsam</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r sefyllfa bresennol yn nosbarthiadau Derbyn yr ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg yn destun pryder. Dros y ddwy flynedd diwethaf mae bron pob un o ddoarthiadau Derbyn wedi bod yn llawn neu o fewn capasiti 10%, ac mae hyn wedi cael effaith ar hyder rhieni. Pryder pellach yw'r pwysau fydd ar ysgolion cyfrwng Cymraeg os bydd y duedd yma'n parhau. Mae cynyddu capasiti nifer o ysgolion cynradd y Sir a dylai'r Cynllun ddarparu ar gyfer hynny. Mae'n debygol y bydd poblogaeth Ysgol Morgan Llwyd wedi cyrraedd llawn dwf yn ystod y cyfnod 2017-20. Mae angen cynnwys strategaeth clir er mwyn pennu safle, cyllido a sicrhau caniatad cynllunio ar gyfer ail ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg o fewn y sector uwchradd er mwyn bod mewn sefyllfa i ymdopi â'r twf cyfredol ac er mwyn diogelu darpariaeth uwchradd ac ôl 16 cyfrwng Cymraeg yn y Sir. 	<p>Gwrthod y cynllun drafft</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dim targedau uchelgeisiol i gynyddu niferoedd. Dim targedau twf ar gyfer y Meithrin Methiant i hyrwyddo a hybu twf Addysg Gymraeg ac i ehangu'r ddarpariaeth bresennol. Dim ond cwrdd â'r galw presennol: diffyg gweledigaeth i symbylu twf. Angen targedau penodol i ehangu'r ddarpariaeth / sefydlu ysgolion newydd mewn ardaloedd lle mae pwysau ar leoedd ar hyn o bryd e.e. tref Wrecsam, Gresford / Llai Cynnwys strategaeth i ehangu'r sector uwchradd
<p>Ynys Môn</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'n dda gweld nod o 86% yn cael eu hasesu yn y Gymraeg iaith gyntaf erbyn 2019-20. Ydy rhifau disgyblion yn y 	<p>Derbyn y cynllun drafft gyda gwelliannau</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae angen rhaglen gadarn i weld newid sylweddol yn y canrannau trosglwyddo o CA2 i CA3.

	<p>dosbarthiadau meithrin a derbyn eleni'n cyfiawnhau hyn? Mae cael 67.3% o ddisgyblion iaith gyntaf CA2 yn trosglwyddo i CA3 yn fan gwan iawn ar hyn o bryd. Mae'n dda gweld bod nod o gynyddu i 80%, ond byddai hyn hefyd yn un o'r perfformiadau gwannaf yng Nghymru. Mae'r canrannau sy'n astudio 2 neu 5 pwnc trwy'r Gymraeg yn siomedig iawn ar hyn o bryd.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Angen gosod targedau mwy heriol o ran cynyddu nifer y disgyblion iaith gyntaf yn sefyll 5 neu ragor o bynciau TGAU trwy'r Gymraeg.
--	---	--	--

Bethan Jenkins
Cadeirydd
Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu

16 Chwefror 2017

Annwyl Bethan

Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg

Mae'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wedi cael gohebiaeth gan Rhieni Dros Addysg Gymraeg (RhAG), sydd wedi amgáu ei drosolwg cenedlaethol a gynhyrchwyd mewn perthynas â'r fersiwn ddrafft o'r Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg ar gyfer y cyfnod 2017–20.

Mae copi o'r e-bost ataf, a chopi o'r ddogfen drosolwg wedi'u hamgáu. Sylwer fod RhAG wedi galw ar y Gweinidog i wrthod y rhan fwyaf o'r Cynlluniau drafft gan nad ydynt yn bodloni'r cynigion uchelgeisiol sydd eu hangen.

Hoffai Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu gyfeirio at y wybodaeth gan RhAG fel rhan o'i ymchwiliad i Strategaeth Iaith Gymraeg newydd Llywodraeth Cymru. Bydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn aros am ganlyniad yr Ymchwiliad hwnnw cyn ystyried unrhyw gamau pellach o ran y Cynlluniau Strategol, gan gynnwys a ddylid ymgymryd ag unrhyw waith dilynol i'n hymchwiliad ar y Cynlluniau Strategol yn y Pedwerydd Cynulliad.

Efallai yr hoffech hefyd gael gwybod fy mod wedi ysgrifennu at y Gweinidog yn mynegi pryderon y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ynghylch yr ohebiaeth a gafwyd gan RhAG a Chomisiynydd y Gymraeg. Mae copi o'm llythyr at y Gweinidog wedi'i amgáu hefyd.

Yn gywir

Lynne Neagle AC
Cadeirydd

Alun Davies AC
Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes

16 Chwefror 2017

Annwyl Alun

Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg

Mae'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wedi cael gohebiaeth gan Rhieni Dros Addysg Gymraeg (RhAG), sydd wedi amgáu ei drosolwg cenedlaethol a gynhyrchwyd mewn perthynas â'r fersiwn ddrafft o'r Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg ar gyfer y cyfnod 2017–20. Deallaf fod RhAG wedi ysgrifennu atoch ar wahân gyda'r ddogfen hon, yn galw arnoch i wrthod y rhan fwyaf o'r Cynlluniau drafft.

At hynny, yn ddiweddar cafodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg gopi o ohebiaeth atoch gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ymwneud â'r Cynlluniau Strategol drafft, lle mae'n mynegi pryder nad oedd y rhan fwyaf o'r Cynlluniau yn ddigonol.

Mae'r ddau ddarn o ohebiaeth wedi'u hanfon at Bwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu a all ystyried hyn fel rhan o'i ymchwiliad i Strategaeth Iaith Gymraeg newydd Llywodraeth Cymru. Y bwriad yw i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ystyried ei gamau nesaf ar gyfer y Cynlluniau Strategol ar ôl cwblhau ymchwiliad Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu.

Fodd bynnag, roeddwn hefyd yn awyddus i fynegi prif bryder y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg fod RhAG a Chomisiynydd y Gymraeg yn credu nad oedd y rhan fwyaf o'r Cynlluniau Strategol drafft a gynhyrchwyd yn ddigonol. Byddwn yn ddiolchgar am sicrwydd y bydd y pryderon hyn yn cael eu hystyried wrth benderfynu a ddylid cymeradwyo'r Cynlluniau ar gyfer 2017–20.

Yn gywir

Lynne Neagle AC
Cadeirydd

